

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมายาวนาน และนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้มีเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการใช้ความรุนแรงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น หน่วยงานต่าง ๆ ในสังคมมีความพยายามในการรณรงค์ยุติความรุนแรงในครอบครัว มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 อย่างชัดเจนมากขึ้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กไม่ให้ตกเป็น ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง

มีการรายงานสถิติเด็กที่ถูกทารุณกรรมในปี 2551 จากรายงานสถิติจำนวนผู้ป่วยศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี โรงพยาบาลวชิรพยาบาลมีทั้งสิ้น 258 ราย โดยแบ่งเป็นเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางร่างกาย 189 ราย ถูกทารุณกรรมทางเพศ 46 ราย ถูกอนาจาร 7 ราย และถูกทอดทิ้ง 16 ราย จากสถิติผู้มาขอรับความช่วยเหลือจากมูลนิธิเพื่อนหญิงในปี 2551 มีจำนวนทั้งสิ้น 891 ราย และในจำนวนนี้มีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีจำนวน 202 ราย

(<http://www.gdrif.org/vawdata/vaw2.htm>) และจากข้อมูลของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ปี 2552 พบว่าเด็ก-สตรีถูกทำร้ายร่างกายมารักษาที่โรงพยาบาลทั้งสิ้น 26,565 ราย เฉลี่ยวันละ 73 ราย หรือทุก 20 นาที เด็ก-สตรีถูกกระทำด้วยความรุนแรง 1 ราย และที่สำคัญคือผู้กระทำความรุนแรงเป็นคนที่ใกล้ชิด สามี หรือคนในครอบครัวมากถึง 80% เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ที่มีเด็ก-สตรีถูกทำร้ายมารักษาที่โรงพยาบาล 19,068 ราย หรือเฉลี่ยวันละ 52 ราย (<http://www.thaipost.net/x-cite/171109/13637>) อย่างไรก็ตามตัวเลขที่ปรากฏนี้เป็นเพียงจำนวนของเด็กที่ได้เข้าสู่กระบวนการคุ้มครองและช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เท่านั้น และคาดว่าน่าจะมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่ถูกทารุณกรรม แต่ไม่มีการรายงาน ไม่มีผู้ได้รับทราบ และเด็กไม่ได้รับการช่วยเหลือ ผลกระทบของเด็กที่ถูกทารุณกรรมนั้นก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสุขภาพ

ของเด็ก รวมถึงผลต่อพัฒนาการด้านการเรียนของเด็ก ในรายที่รุนแรงอาจทำให้เด็กเสียชีวิตหรือทุพพลภาพ นอกจากนี้ การกระทำทารุณกรรมยังมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กอีกด้วย ทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ขาดทักษะในการแก้ปัญหา พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้เด็กต่อต้านสังคม เด็กที่ถูกทารุณกรรมยังมีปัญหาในเรื่องความเครียด วิตกกังวล ซึมเศร้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะพบว่าเด็กที่ถูกทารุณกรรมจะมองว่าตนเองไม่มีคุณค่า (low self-esteem) อันเกิดจากการขาดพลังในตนเอง (powerlessness) ซึ่งจะทำให้เด็กรู้สึกสิ้นหวัง จำยอม และเกิดความหวาดหวั่น (hopelessness) เกิดความรู้สึกมีตราบาป รู้สึกว่าเป็นผู้ผิดจากการถูกทารุณกรรมที่เกิดขึ้น (stigmatization) และความรู้สึกว่าถูกทรยศหักหลังจากพ่อแม่ที่กระทำต่อตนเอง (betrayal) (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2546, น. 65-78) ซึ่งในบทบาทของพ่อแม่ควรจะเป็นผู้ที่ให้ความรักและปกป้องคุ้มครองตนเอง การมองตนเองว่าไม่มีคุณค่า จะทำให้เด็กคิดและรับรู้ว่า ตนเองด้อยค่าเกินความเป็นจริง จะไม่ค่อยเชื่อมั่นในตนเอง มองว่าตนเองเป็นคนไม่ดี ไม่มีความสามารถ มีภาวะไม่สอดคล้องกันในตนเอง ความรู้สึกที่ว่าตนเองมีปมด้อยจะทำให้ไม่ชอบแสดงตน เก็บตัว มีความวิตกกังวลสูง ไม่มีความพยายามในการทำงานที่ยาก จะแสวงหาการยอมรับจากคนอื่นเพื่อให้เกิดการยอมรับตนเองและมักจะแสดงความเข้มแข็งให้ปรากฏออกมา แท้จริงแล้วเด็กเหล่านี้จะมีความรู้สึกท้อแท้ หวาดกลัว ไม่มั่นใจในตนเอง หวั่นไหวต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ มีความยุ่งยากใจในการแก้ปัญหา ไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่นได้ และมักตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบุคคลอื่น ๆ ในบางรายจะนำไปสู่การใช้ยาเสพติด มีแนวโน้มที่จะคบเพื่อนไม่ดี (สุจิตรา แก้วศรีนวล, 2545, น. 2) คุณค่าในตนเองของเด็กเหล่านี้จะแปรผันไปตามปัจจัยภายนอก โดยไม่ได้เห็นคุณค่าของตนเองจากภายในตามความเป็นจริง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพจิตและการพัฒนาตนเองต่อไป ดังนั้น การเสริมสร้างการยอมรับตนเองจึงน่าจะเป็นการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดขึ้น ช่วยให้เกิดการมองเห็นคุณค่าของตนเองได้อย่างถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง

การยอมรับตนเอง (self – acceptance) คือ การที่บุคคลไม่ประเมินคุณค่าของตนเองกับผลสำเร็จภายนอกหรือทัศนคติที่ผู้อื่นมีต่อเขา และบุคคลจะหลีกเลี่ยงการประเมินตนเองหรือความเป็นตัวเอง แต่จะยอมรับสภาพความเป็นจริงที่อยู่ภายในตนเอง (existences) ก่อให้เกิดความเข้าใจ

ตนเองถึงข้อดีและข้อจำกัดของตนเองอย่างถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง มีความพอใจในตนเองและมีความสุขกับชีวิตได้มากที่สุด การยอมรับตนเองเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสามารถในการปรับตัวได้ดี ผู้ที่ยอมรับตนเองจะรู้สึกชื่นชมตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเท่าเทียมกับผู้อื่น แสดงบทบาทในแบบที่ตนเองเป็นและพึงพอใจกับความเป็นตนเอง สามารถมองและให้คุณค่าตนเองได้ถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่หลงตนเองหรือถ่อมตนเองจนเกินไป ไม่นำคุณค่าของตนเองไปขึ้นอยู่กับคำชื่นชมหรือคำตำหนิของผู้อื่น มีความสุขในชีวิตและปรับตัวได้ดีจึงทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ (Hurlock, 1973, p. 338-342 อ้างใน กุลวดี ไสววัฒนสกุล, 2547, น. 3)

การยอมรับตนเองถือเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม (Rational Emotive Behavior Therapy : REBT) (Grieger, 1980; Yankura & Dryden, 1994; Dryden, 1996; อ้างใน กุลวดี ไสววัฒนสกุล, 2547, น. 4) นอกจากนี้ การยอมรับตนเองยังถือเป็นความเชื่อที่มีเหตุผลที่เป็นแก่นสำคัญอันหนึ่งตามทฤษฎี REBT เอลลิส (Ellis) ผู้ก่อตั้งทฤษฎีนี้มีมุมมองในเรื่องการยอมรับตนเองที่โดดเด่นแตกต่างไปจากการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวอื่น ๆ ที่ส่วนใหญ่มุ่งส่งเสริมการมีคุณค่าในตนเอง (self-esteem) ซึ่งการประเมินคุณค่าของตนเองในทางบวกหรือทางลบขึ้นอยู่กับผลสำเร็จ แต่เอลลิสเชื่อว่าคุณค่าความเป็นมนุษย์ไม่สามารถนำมาประเมินโดยรวมได้ (single global rating) เนื่องจากในความเป็นจริงนั้น คุณค่าของแต่ละบุคคลมีความซับซ้อน พัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและมีแนวโน้มในการกระทำผิดพลาด บุคคลจึงไม่ควรนำคุณค่าของตนเองไปขึ้นอยู่กับความสำเร็จ ความสามารถ ความสำเร็จ หรือการยอมรับนับถือจากคนอื่น (Grieger, 1980; Yankura & Dryden, 1994; Dryden, 1996; อ้างใน กุลวดี ไสววัฒนสกุล, 2547, น. 4) หากบุคคลสามารถถอดถอนความเชื่อจากการนำคุณค่าของตนเองไปตั้งอยู่กับเงื่อนไขบางอย่าง ก็จะสามารถมีความสุขกับชีวิตได้อย่างเต็มที่แทนการเคร่งเครียดหวั่นไหวกับการพิสูจน์คุณค่าของตนเองอยู่ตลอดเวลา

การเพิ่มการยอมรับตนเองในเด็กที่ถูกทารุณกรรมจึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งในการบำบัดฟื้นฟูเพื่อลดผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับสภาพจิตใจของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความมั่นคงในตนเอง มี

การพัฒนาทางอารมณ์และพฤติกรรมไปในทิศทางที่เหมาะสม สามารถพัฒนาความสามารถของตนเองเท่าที่ทำได้ และเป็นการช่วยให้เด็กที่ถูกทารุณกรรมได้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

สถานสงเคราะห์เด็กหญิงอุดรธานี เป็นสถานสงเคราะห์ที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กชายและหญิงอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปี และให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กหญิงอายุระหว่าง 7 – 18 ปี ซึ่งรับอุปการะเด็กในกรณีต่าง ๆ ได้แก่ เด็กกำพร้า เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองต้องโทษ เป็นผู้รับการสงเคราะห์หรือให้การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม เด็กที่ครอบครัวประสบปัญหาเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ เด็กที่มีปัญหาความประพฤติ เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ และเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยเด็กที่อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์จะได้รับการดูแลในเรื่องความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต รวมถึงการดูแลทางด้านจิตใจด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเพิ่มการยอมรับตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรมที่อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กหญิงอุดรธานี โดยใช้โปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม ซึ่งคาดว่าจะช่วยพัฒนาให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาได้ดียิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและเป้าหมายของตน ตลอดจนช่วยลดการยึดติดกับค่านิยมที่มีใช้คุณค่าที่แท้จริงของชีวิตอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรมที่มีต่อการยอมรับตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรม โดยคาดว่าเด็กที่เข้าร่วมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม จะมีการยอมรับตนเองเพิ่มขึ้นและมีการปรับเปลี่ยนอารมณ์และพฤติกรรมให้เหมาะสมมากขึ้น

สมมติฐานการวิจัย

กำหนดให้

กลุ่มทดลอง คือ เด็กถูกทารุณกรรมที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม

ตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม

กลุ่มควบคุม คือ เด็กถูกทารุณกรรมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบ

กลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม

สมมติฐานที่ 1 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะมีคะแนนการยอมรับตนเองก่อนการทดลองไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 กลุ่มทดลองจะมีคะแนนการยอมรับตนเองสูงขึ้นภายหลังการทดลอง

สมมติฐานที่ 3 กลุ่มทดลองจะมีคะแนนการยอมรับตนเองภายหลังการทดลองและระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 กลุ่มทดลองจะมีคะแนนการยอมรับตนเองภายหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สมมติฐานที่ 5 กลุ่มควบคุมจะมีคะแนนการยอมรับตนเองก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 กลุ่มทดลองจะมีคะแนนการยอมรับตนเองระยะติดตามผลสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้เด็กที่ถูกทารุณกรรมที่เข้าร่วมโปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรมได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะในการปรับเปลี่ยน วิธีคิด และพฤติกรรมของตนเองและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจริงได้
2. ได้รูปแบบและแนวทางในการจัดโปรแกรมเพื่อช่วยเหลือให้เด็กที่ถูกทารุณกรรมเพิ่มการยอมรับตนเองต่อไป

3. ได้แนวทางในการวางแผนการบำบัดฟื้นฟูและแก้ไขปัญหามหาสุขภาพจิตของเด็กที่ถูกทารุณกรรม

4. ได้แนวทางในการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับตนเองของเด็กที่ถูกทารุณกรรม และโปรแกรมการศึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ศึกษาเป็นเด็กถูกทารุณกรรมที่อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กหญิงจังหวัดอุดรธานี โดยมีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี สามารถอ่านออกเขียนได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กที่ถูกทารุณกรรม (*Abused and Neglected Children*)

หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 12 – 15 ปี ซึ่งถูกกระทำหรือละเว้นการกระทำใด ๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ แบ่งเป็นการทารุณกรรมทางร่างกาย การทารุณกรรมทางเพศ การทารุณกรรมทางจิตใจ การปล่อยปละละเลยและทอดทิ้งเด็ก โดยเป็นเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงจังหวัดอุดรธานี

2. การยอมรับตนเอง (*self – acceptance*)

หมายถึง การที่บุคคลยอมรับสภาพที่เป็นจริงที่อยู่ในตนเอง เข้าใจในข้อดีและข้อจำกัดของตนเองอย่างถูกต้องและตรงตามความเป็นจริง ซึ่งนำไปสู่การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีความมั่นคงทางอารมณ์ ไม่ประเมินคุณค่าของตนเองกับผลสำเร็จภายนอกหรือทัศนคติที่ผู้อื่นมีต่อเขา มีความพอใจในตนเองและมีความสุขกับชีวิตได้มากที่สุด ซึ่งวัดจากแบบวัดการยอมรับตนเองอย่างไม่มีเงื่อนไข (*Unconditional Self-Acceptance Questionnaire: USAQ*) ของแชมเบอร์ลิน

(Chamberlain, 2001)

3. พฤติกรรมที่เหมาะสม

หมายถึง การมีพฤติกรรมการปรับตัวที่ดี สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และ รับผิดชอบ ต่อการดูแลตนเอง สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และสามารถ ปฏิบัติตามกฎหมาย ของสถานสงเคราะห์ ในเรื่องต่อไปนี้

3.1 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่และการรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่

- การไปโรงเรียน
- การเข้าห้องเรียน
- การทำการบ้าน
- การเก็บรักษาสิ่งของตนเอง ได้แก่ เสื้อผ้า ชุดนักเรียน รองเท้า อุปกรณ์การเรียน
- การทำความสะอาดห้องนอน
- การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษตามความสนใจ เช่น กีฬา ศิลปะ งานฝีมือ
- การควบคุมอารมณ์และการแสดงออกของตนเอง

3.2 การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่

- การดูแลความสะอาดรอบบริเวณหอพัก
- การทำความสะอาดโรงอาหาร
- การทำความสะอาดห้องน้ำ

3.3 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานสงเคราะห์ ได้แก่

- การไม่เป็นผู้ก่อการทะเลาะวิวาทกับเพื่อน
- การไม่ลักขโมย
- การกลับสถานสงเคราะห์ตรงเวลา (ไม่เกิน 18.00 น.)
- การเข้าร่วมประชุมหอพัก ทุกวันในเวลา 18.00 น.

4. การให้การปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวคิดพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม

(Rational Emotional Behavior Therapy: REBT)

หมายถึง การดำเนินกลุ่มที่ประกอบด้วยสมาชิกและผู้ดำเนินการกลุ่มโดยใช้โปรแกรมที่ ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้นตามแนวคิดทฤษฎีการให้การปรึกษาโดยการพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และ

พฤติกรรมของเอลลิส (Ellis) โดยยึดหลักการตามทฤษฎีบุคลิกภาพ ABC ที่เน้นการปรับเปลี่ยนความเชื่อที่ไร้เหตุผล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนความเชื่อที่ไร้เหตุผลของเด็กที่ถูกละเลยมาสู่ความเชื่อที่มีเหตุผล ส่งผลให้สมาชิกซึมซับหลักการยอมรับตนเองอย่างไม่มีเงื่อนไขและมีพฤติกรรมที่เป็นการปรับตัวที่ดี การดำเนินกลุ่มประกอบด้วยกิจกรรมเชิงสอนนำ (didactic) กิจกรรมเชิงประสบการณ์ (experiential) และการอภิปราย (discussion) รวมทั้งการฝึกทำกิจกรรมนอกเวลากลุ่ม ซึ่งมีการดำเนินการกลุ่มรวม 8 ครั้ง ๆ ละ 1.5 – 2 ชั่วโมง ดำเนินต่อเนื่องไปตลอดระยะเวลา 4 สัปดาห์

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

